

Lakkoliikkeen alku Gdanskissa

Heinäkuussa 1980 Puolan hallitus yllättäen ilmoitti, että monien elintarvikkeiden hinnat nostetaan kaksinkertaisiksi. Vaikka niitä oli pidetty alhaalla valtion tuella, äkkinäinen korotus tuntui kohtuuttomalta. Se herätti heti lakkoliikkeitä, joista merkittävin alkoi Gdanskin suurella Lenin-telakalla. Siellä oli lakkoiltu myös joulukuussa 1970, jolloin poliisin ja armeijan väkivallan käytön seurauksena kuoli kymmeniä ihmisiä.

Elokuun puolivälissä lakkoihin Gdanskin alueella osallistui jo 17 000 henkeä, joiden pääosa ei poistunut työpaikaltaan. Myös muissa Itämeren rannikkokaupungeissa lakot laajenivat niin, että kaikkiaan 250 tehdasta joutui lopettamaan tuotannon. Puolan hallitus suostui verraten pian Gdanskin lakkolaisten vaatimukseen, mutta samalla perustettiin koko maan laajuinen ammattiliitto Solidaarisuus. Lakkolaiset esittivät myös poliittisia vaatimuksia, muun muassa lakko-oikeuden laajentamista ja sensuurin poistamista. Niihin suostuttiin elokuun lopulla tehdyillä sopimuksilla.

Gdanskin lakon johtaja, sähkömies Lech Walesa kohosi Solidaarisuus-liiton johtoon ja kansainvälisten uutisten tähdeksi. Läntisissä televisiolähetyksissä esiteltiin näkymiä, joita ei koskaan ennen ollut koettu itäblokin tapahtumien yhteydessä. Lakkolaiset yhdessä katolisen kirkon edustajien kanssa uhmasivat kommunistihallinnon yrityksiä saada työt käyntiin. Aikaisempi tapa turvautua väkivaltaan ei nyt televisiokameroiden edessä tullut kysymykseen.

Syksyn 1980 kuluessa Solidaarisuus laajensi toimintaansa ja alkoi esiintyä yhä enemmän poliittisen puolueen tapaan. Liiton jäsenmäärä nousi yli viiden miljoonan, joista kommunistipuolueen jäseniä oli 750 000.

Neuvostoliiton ja muiden Puolan naapurimaiden johtajat päättivät rajoittaa Puolan lakkojen ja niiden yhteydessä syntyneen Solidaarisuuden leviämistä alueilleen katkaisemalla tai vähentämällä yhteyksiä Puolaan. Varsovan liiton piirissä arvioitiin, että tilanne oli siellä yhtä uhkaava sosialistiselle järjestelmälle kuin Tshekkoslovakian kehitys ennen miehitystä elokuussa 1968.

Syksyllä 1980 Puolan rajoille keskitettiin useita neuvostodivisioonia, ja huhut kertoivat niiden valmiudesta interventioon. Neuvostojohdon arvioissa mahdollisuuksia suoraan asevoiman käyttöön pidettiin kuitenkin vähäisinä, joten sosialismin saavutuksille vaarallinen tilannekehitys jätettiin lähinnä Puolan hallituksen hoidettavaksi.

Lähteinä mm: Jeremy Isaacs - Taylor Downing, Cold War (1998), s. 329 - 321; Matthew Ouimet, The Rise and Fall of the Brezhnev Doctrine in Soviet Foreign Policy (2003), s. 109 - 256.